Llwybr Datblygu'r Gymraeg

2020-21

Tiwtor :

Bethan Griffiths

bethan.griffiths@pcydds.ac.uk

Darlith 8

Dydd Iau 12fed o Dachwedd 2020

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
Canolfan Gwasanaethau Cymraeg

Nod y ddarlith

- Adolygu prif reolau iaith y ddarlith ddiwethaf a derbyn adborth ar y dasg gyfeiriol.
- Edrych ar elfennau gramadegol sy'n codi wrth ddefnyddio **rhifolion** a **threfnolion** yn y Gymraeg.
- Trafod rhai gwallau cyffredin eraill sy'n codi.

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG

Tasg Gyfeiriol

Ymarferion

1. Dewiswch y geiriau cywir ymhob brawddeg.

1. Soniodd Enlli wrthyf neithiwr fod ganddi *ddau/ddwy* gyfrinach.
2. Mae'r holiadur *hwn/hon* yn gymhleth iawn.
3. Rwyf wedi bod i *bedair/bedwar* cyfweliad yn ystod y mis diwethaf.
4. Mae'r *llinell/linell* ar y map yn dynodi'r ffin.
5. Gwelais i fod *pedwar/pedair* llyfrgell yn yr un ardal â'r brifysgol.
6. Mae'n sefyllfa *difrifol/ddifrifol* iawn erbyn hyn.
7. Pob dymuniad *dda/da* i ti yn dy swydd newydd.
8. Mae'r *gelyniaeth/elyniaeth* rhwng y ddwy wlad yn broblem.
9. Mae yna dyfiant *dda/da* yn yr ardd eleni.
10. Mae'r car wedi cael *dau/dwy* wasanaeth eleni'n barod.

2. Ysgrifennwch y canlynol yn llawn gan dreiglo lle bo angen.

4 bachgen _____
2 llyfryddiaeth _____
3 mynedfa _____
1 rhewgell _____
4 dyddiadur _____
2 carden _____
3 iaith _____

4 merch _____
2 llyfryn _____
3 cyfrifiadur _____
1 derbynfa _____
4 gwlad _____
2 llwyddiant _____
3 peth _____

Copi o'r atebion ar Moodle

Disgrifio gwrthrychau

Pan fydd ansoddair yn disgrifio enw benywaidd bydd yn treiglo'n feddal..

merch + tal = merch dal

bachgen + tal = bachgen tal

nofel + da = nofel dda

llyfr + da = llyfr da

Ond: merched + pwysig = merched pwysig

Ansodderiau benywaidd

Bydd gan rai ansoddeiriau ffurfiau benywaidd a lluosog i'w defnyddio wrth ddisgrifio enwau benywaidd ac enwau lluosog.

het **w**en

deilen **w**erdd

adar **gl**eision

Ansoddeiriau benywaidd eraill...

melyn > melen

dwy seren **f**elen

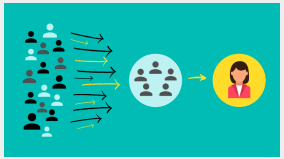
tlws > tlos

y fodrwy **d**los

byr > ber

rhestr **f**er

dwfn > dofn

yr afon **dd**ofn

Cofiwch y rhain wrth ysgrifennu:

Enw **BENYWAIDD**	ENGHRAIFFT GYWIR
gradd	Cofiwch fod gradd dda yn bwysig
agwedd	Mae hon yn agwedd ddifyr iawn ar y cwrs
rhan	Mae dwy ran wahanol i'r cwrs
swydd	Eich swydd ddelfrydol
proses	Mae hon yn broses ddigon anodd
prifysgol	Mae hon yn brifysgol lwyddiannus
elfen	Mae hon yn elfen bwysig

Enw **GWRYWAIDD**	ENGHRAIFFT GYWIR
cwrs	Mae'r cwrs hwn yn un da
testun	Mae'r testun hwn yn un difyr
modiwl	Mae'r modiwl hwn yn un gwerthfawr
pwnc	Dyma bwnc diddorol
arholiad	Arholiad terfynol

Beth ydy ystyr y termau hyn?

rhifolion

trefnolion

Beth ydy ystyr y termau hyn?

Rhifolion

geirau, ffigurau neu symbolau sy'n cynrychioli rhif.

e.e. un, dau, tri.

Trefnolion

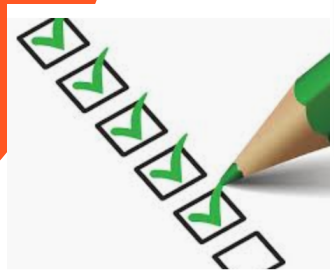
rhif sydd dynodi safle / rhoi rhywbeth mewn trefn

e.e. cyntaf, ail, trydydd.

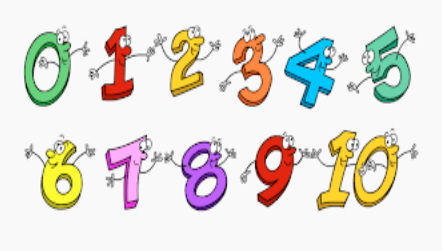
Rhifolion a'r treigladau

Sawl rheol ydych chi'n cofio?

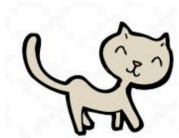
RHIFO

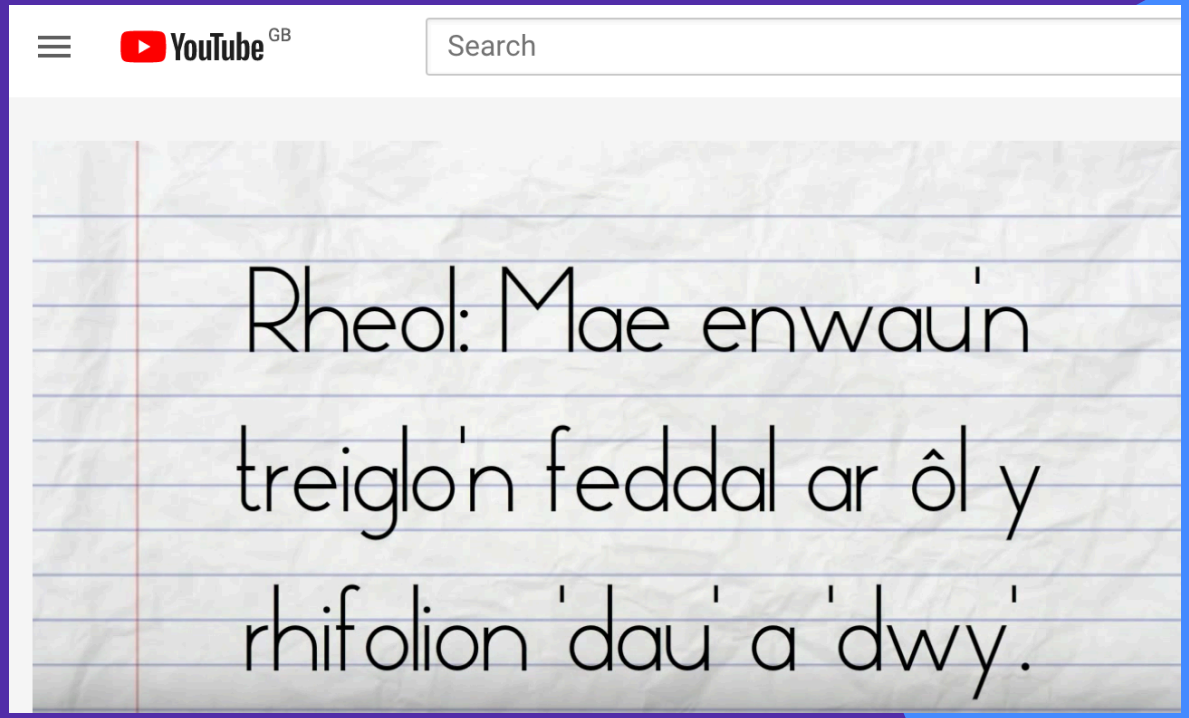

un ci	un gath
dau gi	dwy gath
tri chi	tair cath
pedwar ci	pedair cath
pum ci	pum cath
chwe chi	chwe chath

y ci hwn

y gath hon

Cofiwch!
Mae enw benywaidd unigol yn treiglo'n feddal ar ôl y fannod.

Fideo Treiglad Meddal: ‘Dau’ a ‘Dwy’
https://www.youtube.com/watch?v=rVENuevjEX4

Rhifo yn Gymraeg

Dull degol (ers y 19eg ganrif) – un deg un, un deg dau ayyb…

Dull ugeiniol / cyfansawdd – Y system ugeiniol yw'r un hynaf. Mae'r ffordd hon yn fwy ffurfiol.

Mae'n cynnwys y canlynol wedi'r deg:

un ar ddeg, deuddeg, tri ar ddeg, pedwar ar ddeg, pymtheg, un ar bymtheg, dau ar bymtheg, deunaw, pedwar ar bymtheg, ugain (20), deg ar hugain (30), deugain (40), hanner cant (50), trigain (60), pedwar ugain (80), deg a phedwar ugain (90)

COFIWCH … rydyn ni'n defnyddio'r dull cyfansawdd pan fyddwn ni'n trafod arian, oedran ac amser

unwaith | dwywaith | tair gwaith (teirgwaith) | pedair gwaith

Darllenwch	y gerdd	unwaith.
Gwnewch	hyn	**dd**wy waith.
Canwch	y pennill	**d**air gwaith.
Neidiwch	i fyny ac i lawr	**b**edair gwaith.
Rhedwch	yn ôl ac ymlaen	**b**um gwaith
Rhedwch	o gwmpas y cae	**dd**eg gwaith.

Cofiwch - Mae'r adferf yn treiglo'n feddal

Cyfieithwch

1. once
2. twice
3. three times
4. ten times
5. twenty times
6. twenty five times
7. forty times
8. hundred times

Gwirio'r Atebion

Cyfieithwch

1. once – unwaith
2. twice – dwywaith
3. three times - tair gwaith / teirgwaith
4. ten times – deg gwaith
5. twenty times - dau ddeg gwaith / ugain gwaith
6. twenty five times – dau ddeg pump gwaith / *pum gwaith ar hugain*
7. forty times - pedwar deg gwaith / *deugain gwaith*
8. hundred times - can gwaith

Faint o'r gloch ydy hi?

- Mae amser yn enw gwrywaidd
  e.e. amser da
- Ond 'Hi' wrth drafod amser
  e.e. Mae hi'n ddeg o'r gloch.
- dwywaith / tair gwaith

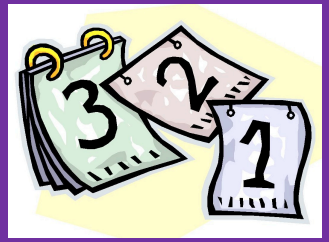

Trefnolion *(Ordinals)*

Y Dyddiad

Ydych chi'n cofio'r rhain?

1af y cyntaf	2il yr ail	3ydd y trydydd	4ydd y pedwerydd	5ed y pumed
6ed y chweched	7fed y seithfed	8fed yr wythfed	9fed y nawfed	10fed y degfed
11eg yr unfed ar ddeg	12fed y deuddegfed	13eg y trydydd ar ddeg	14eg y pedwerydd ar ddeg	15fed y pymthegfed
16eg yr unfed ar bymtheg	17eg yr ail ar bymtheg	18fed y deunawfed	19eg y pedwerydd ar bymtheg	20fed yr ugeinfed
21ain yr unfed ar hugain	22ain yr ail ar hugain	23ain y trydydd ar hugain	24ain y pedwerydd ar hugain	25ain y pumed ar hugain
26ain y chweched ar hugain	27ain y seithfed ar hugain	28ain yr wythfed ar hugain	29ain y nawfed ar hugain	30ain y degfed ar hugain
31ain yr unfed ar ddeg ar hugain				

Ionawr	Gorffennaf
Chwefror	Awst
Mawrth	Medi
Ebrill	Hydref
Mai	Tachwedd
Mehefin	Rhagfyr

Y cyntaf o Fawrth
Y cyntaf o fis Mawrth
Mawrth y cyntaf

Mawrth 1af
1 Mawrth

Y dyddiad

The date

Misoedd y flwyddyn

Ionawr
Chwefror
Mawrth
Ebrill
Mai
Mehefin
Gorffennaf
Awst
Medi
Hydref
Tachwedd
Rhagfyr

1af y cyntaf	2il yr ail	3ydd y trydydd	4ydd y pedwerydd
5ed y pumed	6ed y chweched	7fed y seithfed	8fed yr wythfed
9fed y nawfed	10fed y degfed	11eg yr unfed ar ddeg	12fed y deuddegfed
13eg y trydydd ar ddeg	14eg y pedwerydd ar ddeg	15fed y pymthegfed	16eg yr unfed ar bymtheg
17eg yr ail ar bymtheg	18fed y deunawfed	19eg y pedwerydd ar bymtheg	20fed yr ugeinfed
21ain yr unfed ar hugain	22ain yr ail ar hugain	23ain y trydydd ar hugain	24ain y pedwerydd ar hugain
25ain y pumed ar hugain	26ain y chweched ar hugain	27ain y seithfed ar hugain	28ain yr wythfed ar hugain
29ain y nawfed ar hugain	30ain y degfed ar hugain	31ain yr unfed ar ddeg ar hugain	

Cofiwch

There is a soft mutation after **o**.

Pryd mae pen-blwydd Gavin?

Ar y cyntaf o Dachwedd.

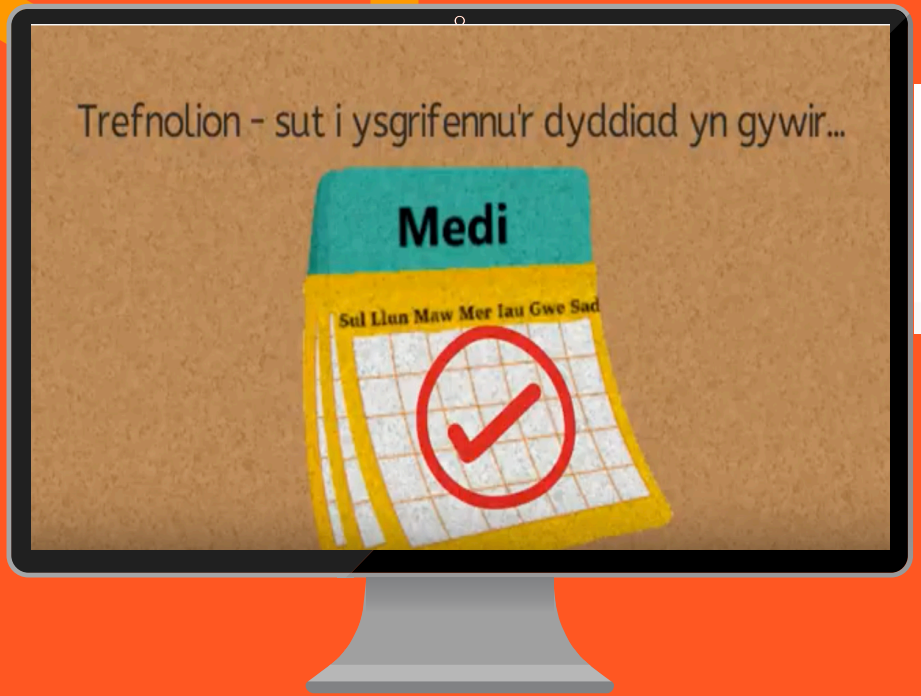
Beth ydy'r dyddiad heddiw?

Gorffennaf y pymthegfed.

Pryd mae pen-blwydd Ffion?

Ar Hydref y cyntaf.

http://adnoddau.canolfanpeniarth.org/matiau_gramadeg/?t=11

YouTube GB

https://www.youtube.com/watch?v=_1oyvfMaQr8

Gweithgaredd

Ydych chi'n cofio sut i ddweud y dyddiad yn llawn Gymraeg?

7/7

Gorffennaf y seithfed

neu

y seithfed o Orffennaf

10/10 ....

2/6 ....

21/12 ....

13/4 ....

15/8 ....

31/9 ....

Gwirio'r Atebion

10/10	y degfed o Hydref
2/6	yr ail o Fehefin
21/12	yr unfed ar hugain o Ragfyr
13/4	y trydydd ar ddeg o Ebrill
15/8	y pymthegfed o Awst
31/9	yr unfed ar ddeg ar hugain o Fedi

Trefnolion

Fel arfer mae cyntaf yn dod ar ôl yr enw:
y dyn cyntaf, y nofel gyntaf

Unfed yw'r ffurf mewn ffurf gyfansawdd:
e.e. yr unfed mis ar ddeg
yr unfed ferch ar bymtheg

Trefnolion

Mae ‘**cyntaf**’ yn dod ar ôl yr enw, ac yn treiglo’n feddal ar ôl enw benywaidd unigol e.e.
y bachgen cyntaf
y **f**erch **g**yntaf

Mae bob trefnolyn arall yn dod cyn yr enw.

Mae enwau (gwrywaidd a benywaidd) yn treiglo’n feddal ar ôl ‘**ail**’, e.e.
yr ail **f**wrdd
yr ail **g**adair
Dydy trefnolion eraill sy’n dod cyn enwau gwrywaidd ddim yn achos treiglad.
Ond, mae trefnolion sy’n dod cyn enwau benywaidd yn achosi **treiglad meddal**. e.e.

y **d**rydedd **dd**esg
y **b**edwaredd **g**adair
y **b**umed **w**ers

Cyntaf

Pwy	oedd	y bachgen cyntaf yn y ras?	Pwy	oedd	y ferch gyntaf yn y ras?
Ble	mae'r	bachgen cyntaf?	Ble	mae'r	ferch gyntaf?

Ail

Pwy	oedd	yr ail fachgen yn y ras?	Pwy	oedd	yr ail ferch yn y ras?
Ble	mae'r	ail fachgen?	Ble	mae'r	ail ferch?

Trydydd, trydedd; pedwerydd, pedwaredd

Pwy	oedd	y trydydd bachgen yn y ras?	Pwy	oedd	y drydedd ferch yn y ras?
Ble	mae'r	pedwerydd bachgen?	Ble	mae'r	bedwaredd ferch?

Pumed ... chweched ... seithfed ... wythfed ... nawfed ... degfed

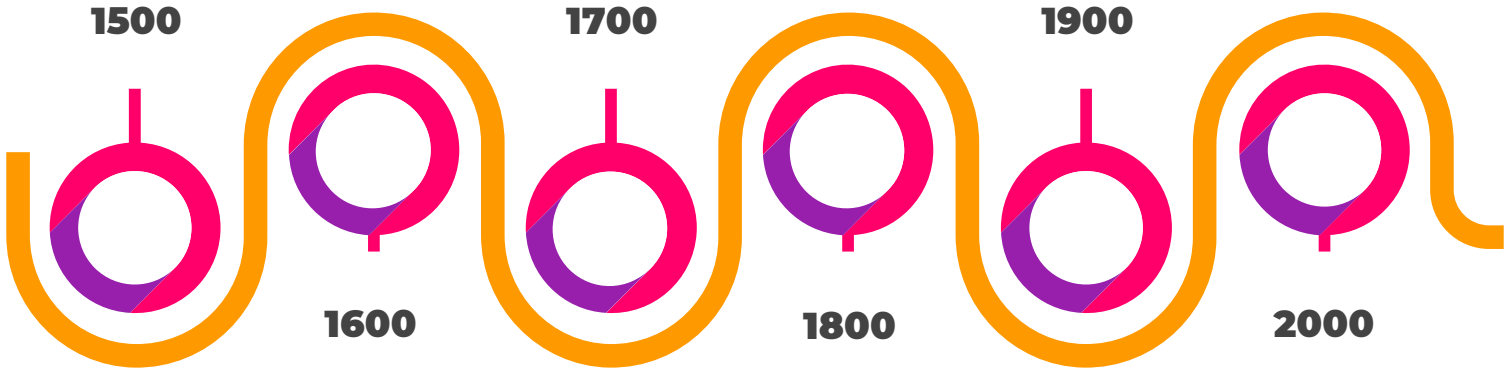
Pwy	oedd	y pumed bachgen yn y ras?	Pwy	oedd	y bumed ferch yn y ras?
Dyma'r		degfed bachgen.	Dyma'r		ddegfed ferch.

***Mae enwau benywaidd yn achosi treiglad meddal ***

Siart sy'n dangos y treigladau ar ôl trefnolion

Trefnol	Cenedl	Treiglad	Enghraifft
cyntaf	Gwrywaidd	Dim treiglad	y bachgen cyntaf
gyntaf	Benywaidd	Treiglad Meddal	y ferch gyntaf
ail	Gwrywaidd	Treiglad Meddal	yr ail gwch
ail	Benywaidd	Treiglad Meddal	yr ail long
trydydd	Gwrywaidd	Dim treiglad	y trydydd coleg
trydedd	Benywaidd	Treiglad Meddal	y drydedd brifysgol
pedwerydd	Gwrywaidd	Dim treiglad	y pedwerydd car
pedwaredd	Benywaidd	Treiglad Meddal	y bedwaredd gert
pumed	Gwrywaidd	Dim treiglad	y pumed ci
pumed	Benywaidd	Treiglad Meddal	y bumed gath
chweched	Gwrywaidd	Dim treiglad	y chweched miliynydd
chweched	Benywaidd	Treiglad Meddal	y chweched filiynyddes
seithfed	Gwrywaidd	Dim treiglad	y seithfed plismon
seithfed	Benywaidd	Treiglad Meddal	y seithfed blismones
wythfed	Gwrywaidd	Dim treiglad	yr wythfed tafarnwr
wythfed	Benywaidd	Treiglad Meddal	yr wythfed dafarnwraig
nawfed	Gwrywaidd	Dim treiglad	y nawfed drws
nawfed	Benywaidd	Treiglad Meddal	y nawfed ris
degfed	Gwrywaidd	Dim treiglad	y degfed canwr
degfed	Benywaidd	Treiglad Meddal	y ddegfed gantores

canrif
canrifoedd

Canrif

Canrif 1 – 10	y	ganrif	gyntaf	
	yr	ail	ganrif	
	y	drydedd	ganrif	
	y	bedwaredd	ganrif	
	y	bumed	ganrif	
	y	chweched	ganrif	
	y	ddegfed	ganrif	
Canrif 11 – 19	yr	unfed	ganrif	ar ddeg
	y	ddeuddegfed	ganrif	
	y	drydedd	ganrif	ar ddeg
	y	bedwaredd	ganrif	ar ddeg
	y	bymthegfed	ganrif	
	yr	unfed	ganrif	ar bymtheg
	yr	ail	ganrif	ar bymtheg
	y	ddeunawfed	ganrif	
	y	bedwaredd	ganrif	ar bymtheg

canrif

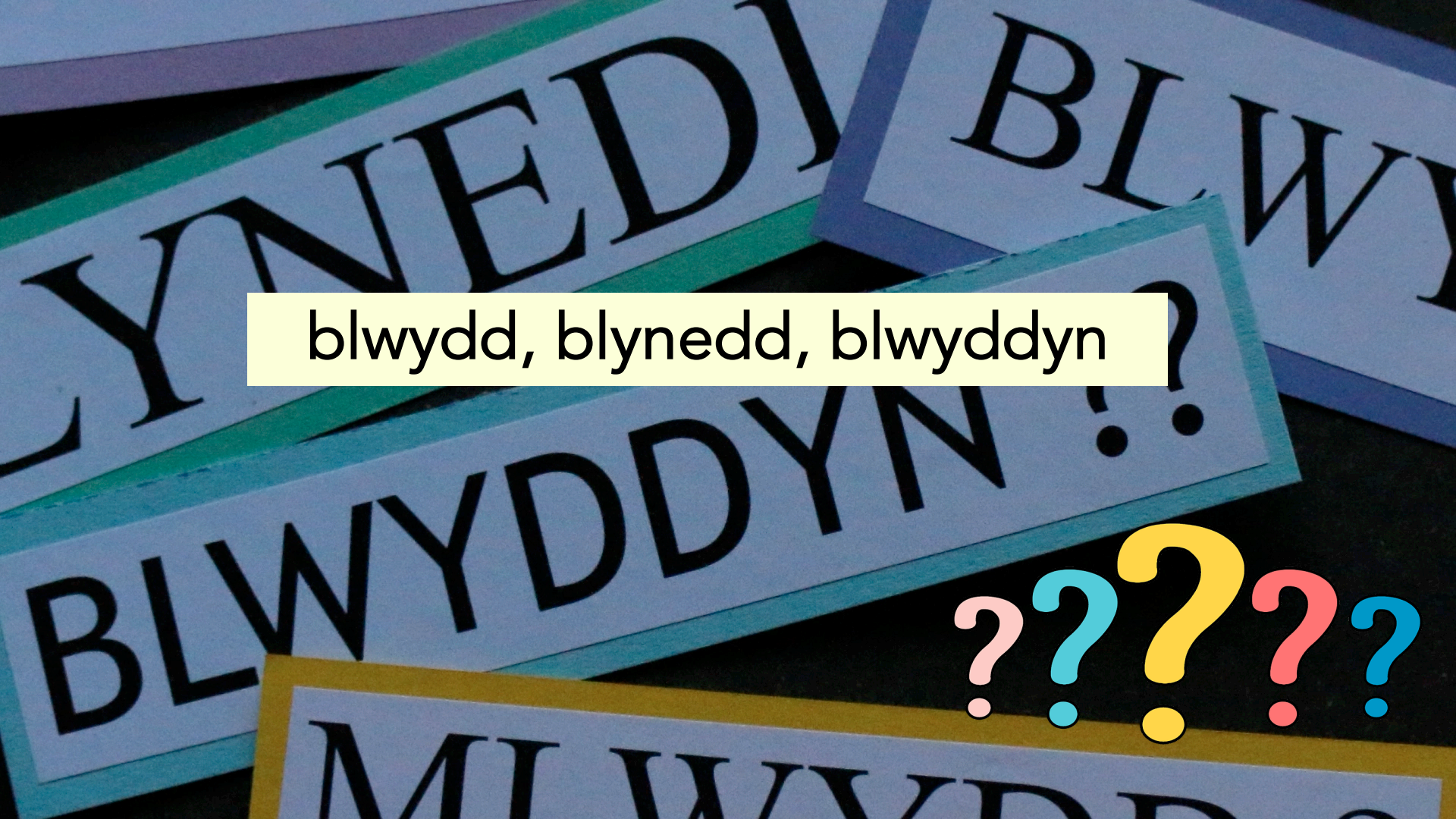
enw benywaidd

Canrif 20 – 30	yr	ugeinfed	ganrif	
	yr	unfed	ganrif	ar hugain

Gweithgaredd – Adolygu Trefnolion

https://wordwall.net/resource/1048643/adolygu-trefnolion

blwydd, blynedd, blwyddyn

blwydd, blynedd, blwyddyn

Mae gyda ni 3 gair am *YEAR* yn y Gymraeg.

Defnyddir BLWYDD wrth sôn am oedran - e.e tair blwydd oed

Defnyddir BLYNEDD pan yn cyfrif blynyddoedd – e.e Bydd y cwrs yn para pedair blynedd

Defnyddir BLWYDDYN mewn termau/dywediadau ac wrth gyfeirio at flwyddyn benodol – e.e Blwyddyn Newydd dda! Mae hon yn flwyddyn bwysig

Felly:
Ro'n i'n ugain **mlwydd** oed pan oeddwn i ym **Mlwyddyn 3**, ac ro'n i eisoes wedi treulio dwy **flynedd** yn y brifysgol. Y drydedd **flwyddyn** oedd y **flwyddyn** orau. ✓

blwyddyn

blwyddyn / blynedd

Blwyddyn ydy *year*, ond ar ôl rhifau heblaw 1 rydyn ni'n dweud **blynedd**. Edrychwch ar y treigladau sy'n dilyn.

blwyddyn	un **f**lwyddyn
	dwy **f**lynedd
	tair **b**lynedd
	pedair blynedd
	pum **m**lynedd
	chwe **b**lynedd
	saith **m**lynedd
	wyth **m**lynedd
	naw **m**lynedd
	deg/deng **m**lynedd

Oes ffordd o gofio hyn?

1-10

Rhif	
1	un flwyddyn/blwyddyn
2	dwy flynedd
3	tair blynedd
4	pedair blynedd
5	pum mlynedd
6	chwe blynedd
7	saith mlynedd
8	wyth mlynedd
9	naw mlynedd
10	deng mlynedd

11+

Rhif		Rhif	
11	un deg un o flynyddoedd	66	chwe deg chwech o flynyddoedd
22	dau ddeg dau o flynyddoedd	77	saith deg saith o flynyddoedd
33	tri deg tri o flynyddoedd	88	wyth deg wyth o flynyddoedd
44	pedwar deg pedwar o flynyddoedd	99	naw deg naw o flynyddoedd
55	pum deg pump o flynyddoedd	100	cant o flynyddoedd

Mae'r enwau 'diwrnod', 'blwydd', 'blynedd' yn treiglo'n drwynol ar ôl y rhifolion:

5 = pum

7 = saith

8 = wyth

9 = naw

10 = deg

12 = deuddeg

15 = pymtheg

18 = deunaw

20 = ugain

100 = cant

Er enghraifft:

Pum diwrnod ✗

Pum niwrnod ✔

Mae'r enw 'diwrnod' yn treiglo'n drwynol ar ôl y rhifolyn pump.

oed

Faint oedd oed Aled ddoe?	Roedd e'n	**fl**wydd **dd**wy **d**air **b**edair **b**ump	oed.
Faint ydy oed y mab nawr?	Mae e'n		
Faint fydd oed y ferch wythnos nesa?	Bydd hi'n	**fl**wydd **dd**wy **d**air **b**edair **b**ump	oed.

canrannau:

Rydym yn defnyddio'r ymadrodd 'y cant' i ddangos canrannau yn y Gymraeg. e.e 33% tri deg tri y cant

pwyso a mesur:

Mae rhan fwyaf o unedau pwyso a mesur yn wrywaidd felly rhaid defnyddio rhifolion gwrywaidd. Cofiwch fod 'milltir' yn fenywaidd.

ffracsiynau

Mae termau penodol ar gyfer ffracsiynau yn cael eu defnyddio yn aml e.e. hanner, chwarter.
Ar gyfer ffracsiynau eraill rydym yn defnyddio'r patrwm
____ r(h)an o ____
e.e. dwy ran o bump (2/5).
Mae 'rhan' yn fenywaidd felly mae'n rhaid defnydddio rhifolyn benywaidd o'i flaen.

Ailysgrifennwch y darn gan roi geiriau yn lle'r ffigurau. Cofiwch dreiglo os oes angen.

Cafodd yr efeilliaid eu geni yn yr ysbyty a oedd 20 milltir o'u cartref. Daethant i'r byd ar yr 28 o Orffennaf am 6:30 y bore. Y ferch gafodd ei geni yn gyntaf. Roedd hi'n pwyso 5 pwys 2 owns. Yna, daeth y bachgen a oedd yn pwyso 4 pwys 10 owns. Bydd y 2 ohonynt yn aros yn yr ysbyty gyda'u mam am 5 diwrnod arall. Yna, bydd y teulu bach o 4 yn mynd adref.

ATEBION

Ailysgrifennwch y darn gan roi geiriau yn lle'r ffigurau. Cofiwch dreiglo os oes angen.

Cafodd yr efeilliaid eu geni yn yr ysbyty a oedd ugain / dau ddeg milltir o'u cartref. Daethant i'r byd ar yr wythfed ar hugain o Orffennaf am hanner awr wedi chwech y bore. Y ferch gafodd ei geni yn gyntaf. Roedd hi'n pwyso pum pwys dwy owns. Yna, daeth y bachgen a oedd yn pwyso pedwar pwys deg owns. Bydd y ddau ohonynt yn aros yn yr ysbyty gyda'u mam am pum niwrnod arall. Yna, bydd y teulu bach o 4 yn mynd adref.

Barddoniaeth a Rhifau

Meddyliwch am syniadau yn barod ar gyfer y ddarlith nesaf.

- *Sgram!, Atebol, 2012*

Dewiswch un gerdd.

- Sut basech chi'n cyflwyno'r gerdd i ddosbarth yn yr ysgol?
- Pa fath o weithgareddau gallech chi wneud gyda'r gerdd?

Dewiswch un o'r cerddi yma o'r gyfrol *Sgram!**

Parti, *Sgram!*, t. 27

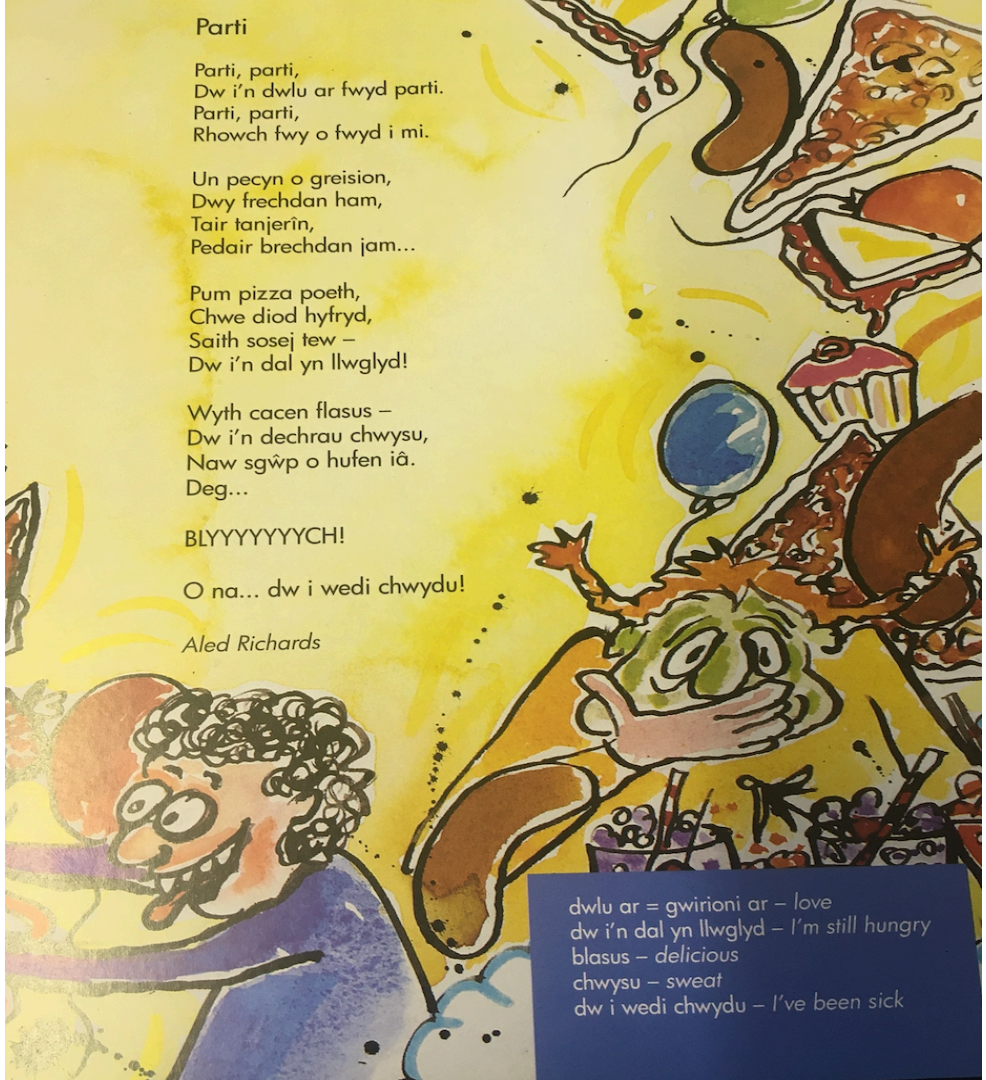
Rhannu, *Sgram!*, t. 30

Fy ffrindiau i, *Sgram!*, t. 31

Llygod bach, *Sgram!*, tt. 42-42

Beiciau, *Sgram!*, t. 64

Faint sy ar ôl? *Sgram!*, t. 72

Parti

Parti, parti,
Dw i'n dwlu ar fwyd parti.
Parti, parti,
Rhowch fwy o fwyd i mi.

Un pecyn o greision,
Dwy frechdan ham,
Tair tanjerîn,
Pedair brechdan jam...

Pum pizza poeth,
Chwe diod hyfryd,
Saith sosej tew –
Dw i'n dal yn llwglyd!

Wyth cacen flasus –
Dw i'n dechrau chwysu,
Naw sgŵp o hufen iâ.
Deg...

BLYYYYYYYCH!

O na... dw i wedi chwydu!

Aled Richards

dwlu ar = gwirioni ar – *love*
dw i'n dal yn llwglyd – *I'm still hungry*
blasus – *delicious*
chwysu – *sweat*
dw i wedi chwydu – *I've been sick*

Rhannu

Un i fi, un i ti,
Ac mae dau, os rhannwn ni!

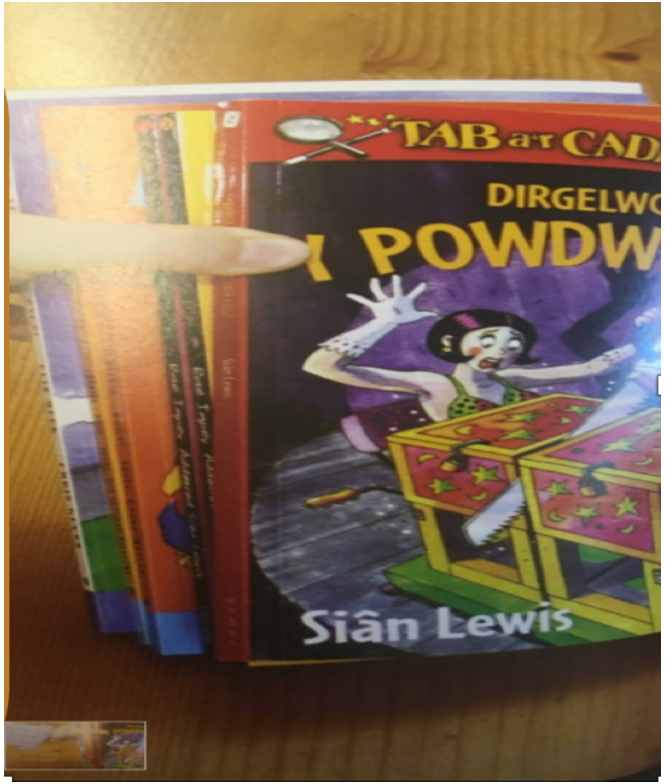
Dau i fi, dau i ti,
Ac mae pedwar gyda ni.

Tri i fi, tri i ti,
Wedyn dyma chwech i ni.

Rhannu creision, rhannu llyfrau,
A CDs y grwpiau gorau!

Wyt ti eisiau mwy a mwy?
Eisiau pedair gêm nid dwy?

Rhannwn ni ein pethau i gyd,
Dyma'r ffordd i newid y byd!

Robat Powell

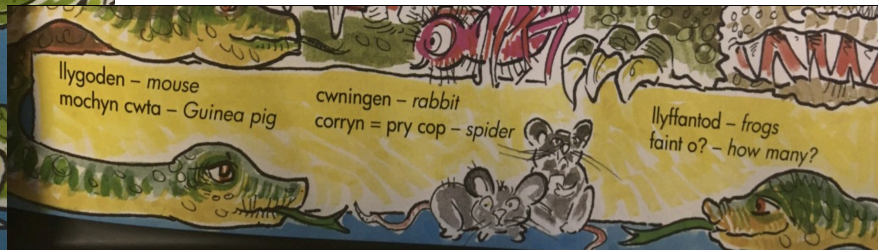
Fy ffrindiau i

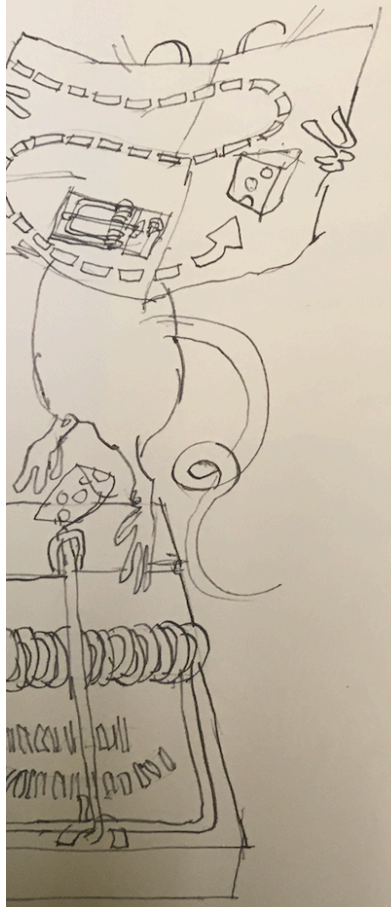
Un caneri a dwy lygoden,
Tri mochyn cwta, pedair cwningen...

Pum corryn mawr a chwech o bysgod,
Saith aligator, wyth o lyffantod...

Naw anaconda, deg Pecinî:
Faint o ffrindiau sy'n byw yn tŷ ni?

Hedd ap Emlyn

Llygod bach

Deg llygoden yn chwarae'n braf,
Syrthiodd un i Afon Taf.
Faint sy ar ôl?

Naw llygoden yn y cae,
Syrthiodd un i dwll – ble mae?
Faint sy ar ôl?

Wyth llygoden yn darllen map,
Syrthiodd un i mewn i'r trap.
Faint sy ar ôl?

Saith llygoden yn y glaw,
Syrthiodd un i mewn i'r baw.
Faint sy ar ôl?

Chwe llygoden yn dringo coeden,
Syrthiodd un i dwll cwningen.
Faint sy ar ôl?

Pum llygoden yn bwyta o'r bin,
Syrthiodd un i mewn i dun.
Faint sy ar ôl?

Pedair llygoden yn mynd i'r tŷ,
Syrthiodd un o flaen y ci.
Faint sy ar ôl?

Tair llygoden ar y bwrdd,
Syrthiodd un yn syth i ffwrdd.
Faint sy ar ôl?

Dwy lygoden yn bwyta cig moch,
Syrthiodd un i mewn i'r sôs coch.
Faint sy ar ôl?

Un llygoden drist ar ôl,
Yn mynd i ffwrdd ar wyliau;
Mae'n dod yn ôl yn hapus iawn
Ar ôl gwneud lot o ffrindiau...

Mae lot o lygod nawr!

Hedd ap Emlyn

llygoden, llygod – *mouse, mice*
Afon Taf – *the river Taff (in Cardiff)*
syrthiodd – *fell*
twll – *hole*
baw – *mud (dirt)*
i dwll cwningen – *into a rabbit's hole*
o flaen – *in front of*
syrthiodd un yn syth i ffwrdd – *one fell off straight away*
trist – *sad*

Beiciau

Un beic coch
a dau feic pinc,
tri beic gwyrdd
ar hyd y ffyrdd...

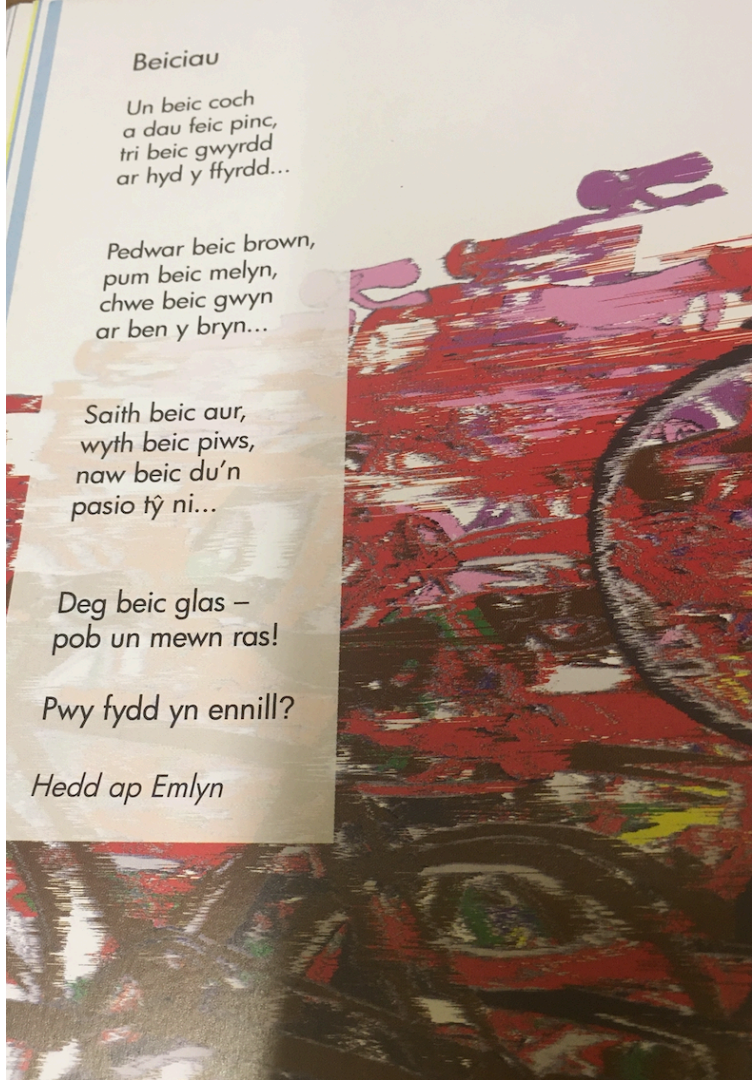
Pedwar beic brown,
pum beic melyn,
chwe beic gwyn
ar ben y bryn...

Saith beic aur,
wyth beic piws,
naw beic du'n
pasio tŷ ni...

Deg beic glas –
pob un mewn ras!

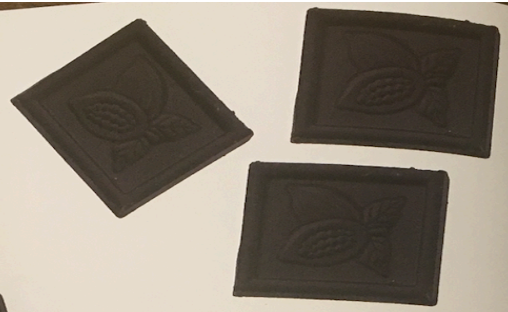
Pwy fydd yn ennill?

Hedd ap Emlyn

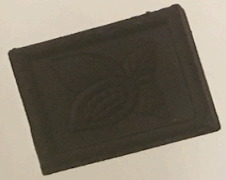
Faint sy ar ôl?

Mae Mr Jones, ein hathro,
Yn ddyn caredig iawn,
Mae'n dod i mewn i'r dosbarth
Yn hapus un prynhawn;
Mae'n dweud, "Wel, blantos annwyl,
Mae gen i trît i chi –
Tri deg darn o siocled
I chi, blant da, a fi.

Un darn i Sam
ac
un i Pam.

Un i Bryn
ac
un i Lyn.

Dau i Annie
am ddysgu i ganu.

Dau i Cen
am waith da dros ben.

Tri i Lee
am fy helpu i.

Dim i Bruce
am gicio'r drws.

Dim i Sal
am farcio'r wal.

Dim i Pat
am dorri'r bat.

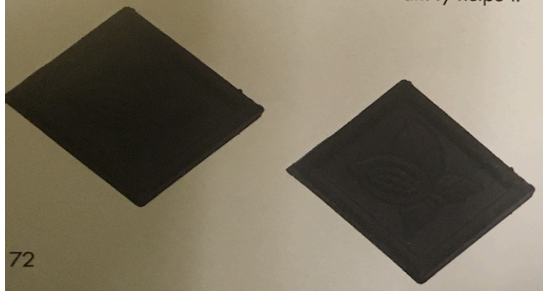
Ond...

Deg darn i Aled
am weithio mor galed!

Faint sy ar ôl?

Wel, dwedwch, da chi!
Oes digon i chi a digon i fi?"

Non ap Emlyn

faint sy ar ôl? – *how many are left?*
caredig – *kind*
blantos annwyl – *dear children*
darn – *piece*
am fy helpu i – *for helping me*
mor galed – *so hard*
da chi – *for goodness sake*
digon – *enough*